

EURASIA CENTER

Eurázsia
Központ

Elemzések

Abe Shinzo öröksége

Zoltai Alexandra

EK/2022/27.

Eurázsia Központ Elemzések

Kiadó:
Eurázsia Központ

Szerkesztő:
Dr. Horváth Levente

A kiadó elérhetősége:
1117 Budapest, Infopark sétány 1i
eurasiacenter@uni-neumann.hu
<https://eurasiacenter.hu/>

Kiadásért felelős személy:
Dr. Horváth Levente, igazgató

Jelen elemzés és annak következtetései kizárólag a szerzők magánvéleményét tükrözik és nem tekinthetők a Eurázsia Központ álláspontjának.

EURÁZSIA KÖZPONT

Budapest 2022.

© Eurázsia Központ, Neumann János Egyetem

ISSN 2939-550X

ABE SHINZO ÖRÖKSÉGE

Zoltai Alexandra

Július 8-án Abe Shinzo volt japán miniszterelnök merénylet áldozata lett Narában tartott kampány beszéde során. Abe volt a japán politika egyik legkarizmatikusabb és egyben legvitatottabb személye is. Ugyan 2020-ban egészségügyi okok miatt lemondott miniszterelnöki tisztségéről, mégis meghatározó alakja maradt a japán politikai elitnek. Halálával egy igen jelentős személyt veszített el a japán politikai élet. Érdemes tehát áttekinteni, hogy élete során milyen sikereket ért el miniszterelnökként és mire lehet számítani Japán kül- és belpolitikája kapcsán.

Kulcsszavak: *Japán, Abe Shinzo, Abenomics, Womenomics, LDP*

Abstract

On July 8, former Japanese Prime Minister Shinzo Abe was assassinated during a campaign speech in Nara. Abe was one of the most charismatic and controversial figures in Japanese politics. Although he stepped down as prime minister in 2020 for health reasons, he remained a dominant figure in Japanese political elites. With his death, Japanese political life has lost a very important figure. It is therefore worth taking a look at what achievements he made as prime minister and what to expect in terms of Japanese foreign and domestic policy.

Keywords: *Japan, Abe Shinzo, Abenomics, Womenomics, LDP*

Abe Shinzo miniszterelnöksége

2006 szeptemberében Abe Shinzo először lett Japán miniszterelnöke, majd egy év után betegsége miatt lemondott tisztségéről. [2012-ben a Liberális Demokrata Párt \(LDP\) élére került](#) és még ugyanebben az évben ismét miniszterelnök lett, egészen a 2020-as lemondásáig, így [Japán leghosszabb ideig hivatalban lévő miniszterelnökévé vált](#). Majd 2020 augusztusában Abe, krónikus betegségének kiújulására hivatkozva bejelentette lemondását. Ezt követően nem tűnt el teljesen a nyilvánosság elől, sőt továbbra is fontos szereplője maradt a politikai életnek. 2021 novemberében Abe Shinzo ismét csatlakozott a Liberális Demokrata Párt „Hosoda-frakciójához”, amelynek a neve ezután „Abe-frakcióra” változott.¹

2012-ig a japán vezetők komoly küzdelmet vívtak a hatalomban maradásért és gyakran váltották egymást. Amikor Abe hivatalba lépett, [három fő stratégiával igyekezett megszilárdítani hatalmát 2012-ben](#). Először is arra törekedett, hogy fenntartsa a közvélemény erős támogatását azáltal, hogy az Abenomics-ra – Abe Shinzo gazdaságpolitikájára – és Japán növekedésére fókuszált. Másodszor, igyekezett elfojtani a párton belüli nézeteltéréseket és pártfegyelmet vezetett be. Harmadszor pedig a korábbi intézményi változásokat kihasználva nagyobb hatalmat biztosított a kabinetirodának, és kiterjesztette a bürokráciában a személyzeti döntések feletti ellenőrzést.

Ezekkel az intézkedésekkel sikerült megszilárdítani hatalmát, és 2012-től egészen a 2020-as visszavonulásáig Japán miniszterelnöke maradt. Sokak szerint az elmúlt idők legkarizmatikusabb japán politikusa volt. Abe ugyan nem tudta megvalósítani élethosszig tartó ambícióját, hogy módosítsa a japán alkotmányt, amelynek révén felülvizsgálják Japán pacifista alkotmányát és legitimálnák a japán hadsereg, az Önvédelmi Erők szerepét. Ezt az erőfeszítést főleg a közvélemény támogatásának hiánya és a kormány koalíciós partnerének vonakodása akadályozta meg. Jelentős erőfeszítéseket tett továbbá, hogy pontot tegyen a japán állampolgárok észak-koreai elrablásának történetére, valamint, hogy békeszerződést kössön Oroszországgal, azonban ezek sem jártak sikerrel. Talán legnagyobb külpolitikai kudarca, hogy a második világháborús események miatt, a másik fő amerikai szövetséggel, Dél-Koreával a kétoldalú kapcsolatok tovább romlottak és mélypontra süllyedtek. Abe-t az alkotmánymódosítás iránti elköteleződése és a sokak által túlságosan is nacionalista politikája Japánban megosztó figurává tette, akit az ország szomszédai is gyakran bíráltak.

Abe lemondása után is befolyásos politikus maradt. Mivel kulcsfontosságú tagja és vezetője volt az LDP legnagyobb politikai frakciójának, így az utódai kiválasztásába is volt beleszólása, amiért „[királycsináló](#)”-ként is emlegették. Politikai kérdésekkel kapcsolatos nyilvános kijelentései gyakran kerültek a címlapokra, és folyamatos találgatások övezték, hogy vajon visszatér-e a hatalomba. Abe közvetlen utódja, Suga Yoshihide, aki Abe teljes hivatali ideje alatt a kabinet főtitkára volt. Suga új Japánt érintő kihívásokkal kezdett el foglalkozni, köztük a digitális átalakulással, és egy ambiciózusabb éghajlat-változási politikát dolgozott ki. Suga nyilvános támogatása azonban megsínylette az egymást követő koronavírus-hullámokat és a botrányokkal sújtott tokiói olimpiát. Végül elveszítette a kulcsfontosságú LDP vezetők – köztük Abe – bizalmát és lemondott. Abe a következő LDP vezetői választáson is komoly nyomást gyakorolt. Úgyesen manőverezett, hogy aláássa a kezdeti éllovas Taro Konót, és Fumio Kishidát helyezze pozícióba. Kishida győzelmet aratott a 2021. októberi alsóházi választásokon, és továbbra is népszerű vezető. Így valószínűleg Abe a belátható jövőben is befolyásos alakja maradt volna a japán kormánykoalíciónak.

Abenomics és a Womenomics

A 2006-tól 2007-ig, valamint 2012-től 2020-ig tartó két hivatali ideje alatt Abe [gazdasági fellendülési tervéről és konzervatív történelemszemléletéről volt ismert](#), azzal az ambiciózus programmal, hogy Japán gazdaságát és a világban betöltött szerepét újragondolja. A 2012-ben elindított ösztönző program, amely [Abenomics](#) néven indult, és azt ígerte, hogy a monetáris és fiskális élénkítés és a strukturális reformok hármásával („három nyíl”) kisegítik a szigetországot az 1990-es évek óta tartó deflációból és stagnálásból. Abe elődei ekkor már több éve próbálkoztak beindítani a növekedést, ennek ellenére a japán GDP 1991 és 2012 között éves átlagban mindössze 0,8%-kal nőtt, az átlagbér és a fogyasztói árak 2012 végén az 1992-es szinten álltak, a jen árfolyama magas volt, az egykor világelső japán cégek elkezdtek látványosan alulmaradni vetélytársaikkal szemben és a fiskális élénkítési kísérletek és a társadalom elöregedése miatt növekvő szociális kiadások miatt az államadósság megközelítette a GDP két és félszeresét. (Az államadósság értékelésénél érdemes figyelembe venni, hogy a meglepő adósságszint ellenére, a japán állam finanszírozása biztosított, hiszen az állampapírok legnagyobb része

belföldi és nem külföldi kézben van.) Az Abenomics „három nyilának”, azaz három fő irányvonalának első lépése a 2013 elején alkalmazott fiskális stimulus volt, a második lépés a 2013-tól az expanzív monetáris politika, harmadik lépésként pedig egy strukturális reformcsomagot helyezett kilátásba, amelynek célja a japán termelékenység növelése.

[Az Abenomics ideje alatt](#) a jen határozottan belépett az „ultra-laza pénz” korszakába, és „alacsony kamatozású devizává” vált, nagyon alacsony finanszírozási tőkeköltséggel. Az Abenomics nem hozta meg a remélt pozitív hatást és a japánok reáljövedelmében nem volt látható javulás az évek során. Az OECD által országonként összeállított éves jövedelmi adatokat összehasonlítva látható, hogy Japán 30 éve alapvetően nem nagyon növekedett. Valós vásárlóerő-paritáson (US\$ 2020-ban) a 30 évvel ezelőttihez képest Japán mindössze 4%-kal, 39 000 dollárra nőtt, míg az USA 48%-kal, 69 000 dollárra, az OECD-átlag pedig jelentősen, 33%-kal nőtt 49 000 dollárig. De nyilvánvalóan Abe és utódai nem érték el ezt a célt, és bizonyos mértékig az Abenomics is kudarcot vallott.

A monetáris lazítás valóban példátlanra sikerült, a fiskális élénkítés üteme viszont 2014 után mérséklődött (a hiány azt megelőzően a GDP 5-8% körül mozgott, utána a 2-4% közötti sávban maradt). A strukturális reformok pedig nem hoztak átütő sikert: a japán munkatermelékenység mindössze 5 százalékponttal nőtt 2012 óta. Egyfelől a tokiói tőzsde irányadó indexe, a Nikkei 225 értéke Abe alatt majdnem [triplájára nőtt](#), a nagyvállalatok eredményei javultak, a jen árfolyama a korábbinál 25-30%-kal alacsonyabb értéken stabilizálódott a dollárral szemben, a [munkanélküliség](#) 2019 végére 2,2%-ra esett, a foglalkoztatottak száma 63-ról 67 millióra nőtt. A beruházások éves volumene közel 20%-kal emelkedett, az államadósság növekedése megállt, a negatív hozamok miatt a finanszírozást nem fenyegeti veszély.

Másfelől a japán gazdaság 2013-2019 között [alig több mint 5%-ot nőtt reálértéken](#), azaz az évi átlag 1%-ot sem sikerült megugrani, az új munkahelyek közel fele részmunkaidős volt, az átlagos reálbér növekedése nem érte el a 2%-ot. [A háztartások fogyasztása nominálisan stagnált](#), reálértéken csökkent, a többletlikviditás nagy része továbbra is a bankoknál és a nagyvállalatoknál van, a fiskális konszolidáció esélyeit pedig jól jelzi, hogy az utóbbi években a költségvetés kiadási oldalának nagyjából fele a növekvő szociális kiadásokra, negyede adósságtörlesztésre ment el, míg a bevételi oldalon nagyságrendileg fele-fele arányban oszlottak meg az adósságkibocsátás és az adóbevételek.

A volt miniszterelnök 2013-ban, az ENSZ közgyűlése előtt mondott beszédében a nemzetközi közösség előtt is hangot adott gazdaságot erősítő szándékainak, s ekkor szólt az úgynevezett „[Womenomics](#)” elméletéről. Abe Shinzo ezzel kifejezte, hogy a gazdaságélénkítő rendelkezések sorában nagy szerepet kíván adni a nők gazdasági szerepvállalását célzó törekvéseknek. Erre az a felismerés vihette rá, hogy a japán nők kiaknázatlan erőforrást jelentenek a gazdaság számára, s a fent részletezett gazdasági problémák miatt az ország nem engedheti meg, hogy a potenciális munkavállalók egy része kimaradjon a piacról. A programot azonban kudarcok sújtották, ami azt mutatta, hogy az ország még mindig ellenáll a nők vállalati ranglétrán való feljutásának, amely szemlélet mélyen gyökerezik a japán társadalomban. A Womenomics célja az volt, hogy 2020-ra a vezetői pozíciók 30%-át nők töltsék be, ennek ellenére ez mindössze 10,7% volt a legnagyobb japán állami vállalatok igazgatótanácsában, ami jóval elmarad az OECD 26,7%-os átlagától.

Eközben a 120. helyen áll (az összesen 156-ból) a Világgazdasági Fórum 2021-es indexében, amely a nemek közötti szakadék megszüntetésére törekvő országokat tartalmazza.

Látható, hogy az Abenomics és a Womenomics nem hozta meg azt a kívánt eredményt, amit reméltek tőle, azonban arra elég volt, hogy megszilárdítsa Abe hatalmát és valószínűleg ezen intézkedések nélkül még nehezebb helyzetben lenne a japán gazdaság. Bár Abe már több éve nincs hivatalban, az Abenomics és a Womenomics lenyomata még mindig látható Japán politikai és gazdasági köreiben. Japán jelenlegi miniszterelnöke, Fumio Kishida „új kapitalizmus” gazdaságélénkítő terve – mely merész monetáris politika, a rugalmas fiskális politika és a magánbefektetések ösztönzését szolgáló növekedési stratégia – további átfogó gazdasági támogatásra szólít fel jól láthatóan az Abenomics keretére építve.

Japán politika Abe után

Abe Shinzo volt miniszterelnök meggyilkolása megrázta Japánt és a világot. Abe hirtelenhalála [valószínűleg rövid és hosszú távú következményekkel jár](#) a japán politikára nézve. A rövidtávú következményeket már Abe halála után két nappal látni lehetett, hiszen ekkor került sor Japánban a felsőházi választásokra és ennek keretén belül tartotta Abe kampánybeszédét Narában. Amúgy is az LDP-t tartották esélyesnek, de Abe meggyilkolásával és a szimpátiaszavazatokkal elsöprő győzelmet aratott a választásokon. Fumio Kishida miniszterelnök Liberális Demokrata Pártja 63 mandátumot szerzett, vagyis a meghirdetett 125 mandátum több mint felét. Így az LDP-Komeito koalíció [179 helyet birtokol a felső kamarában](#), amivel átlépte az 1947-es alkotmány első felülvizsgálatához szükséges 166 képviselői küszöböt, ami Abe beteljesületlen célja volt.

Hosszabb távon Abe meggyilkolása kérdéseket vet fel az LDP-n belüli hatalom jövőbeni elosztásával kapcsolatban. Frakciója – több mint 90 taggal a párt parlamenti választmányában – a legnagyobb az LDP-n belül. Kishida saját frakciója, alig több mint 40 taggal a negyedik helyen áll. Abe frakciója, ha érintetlen marad új vezető mellett, továbbra is jelentős hatalmat fog birtokolni az LDP-n belül. De ha vita alakul ki arról, hogy Abe halála után ki vezeti majd a frakciót, vagy ha a frakciós hovatartozások átalakulnak, akkor a párton belüli hatalmi dinamika instabilitása várható. Ez pedig veszélybe sodorhatja Kishida vezetését is. Egyrészt Abe a Liberális Demokrata Párt legnagyobb frakciójának, az Abe-frakciónak a vezetője, de Abe halála rávilágít az utódok hiányának valóságára. Az Abe-frakción belül hiányoznak azok a jelöltek, akik Abe utódjai lehetnek, sőt olyan jelöltek is hiányoznak, akiket a jövőben az elnöki és japán miniszterelnöki posztjára lehet állítani.

Összegzés

Abe Shinzo volt miniszterelnök meggyilkolása megrázta Japánt és a világot. Az utóbbi idők egyik legelismertebb és legkarizmatikusabb, olykor pedig megosztó politikusa volt Japánnak, akinek az évek során sikerült megerősítenie pozícióját és kulcsszerepet betölteni a japán politikában, amelyet még lemondása után is meg tudott őrizni. Nagyhatású és merész gazdasági intézkedéseivel (Abenomics, Womenomics) változást tudott elérni a japán gazdaságban még ha a várakozásokkal szemben alul is teljesítettek ezek az intézkedések, hiszen a mai

napig hatással vannak az ország gazdaságára, sőt vezetőire is, pl. Kishida új kapitalizmus intézkedése. Meggyilkolása rövidtávon komoly előnyhöz juttatta az LDP-t a felsőházi választásokon, azonban hosszútávú hatása nagyban függ attól, hogy a frakcióban ki veszi át a helyét és mekkora strukturális átalakítással jár majd az LDP-n belül.

---

¹ Az [LDP 1955-ben alakult](#) meg a balközép és a jobboldali politikai pártok egyesülésével, amelyek közül a két legjelentősebb a Liberális Párt és a Demokrata Párt (innen a „Liberális Demokrata Párt”). De ezek az egyes pártok még egységes zászló alatt sem oszlottak fel teljesen. Független pártok helyett öt intézményesített frakciót hoztak létre az új LDP-n belül, amelyek mindegyike valamilyen formában ma is létezik.